

HET CORPUS NEDERLANDSE GEBARENTAAL EN DE DAGELIJKSE LESPRAKTIJK

Een van de NGT-docenten die het Corpus Nederlandse Gebarentaal (NGT) inzet in de praktijk is Nienke Fluitman. Zij is in 2007 afgestudeerd aan de Hogeschool Utrecht en heeft meteen daarna, samen met haar echtgenoot, een bedrijf opgericht dat een variëteit aan NGT-cursussen en workshops aanbiedt, gericht op diverse doelgroepen. Het Corpus NGT dient bij Fluitman als achtergrond in de taal en cultuur van doven in Nederland. Hoewel de meeste mensen weten dat je in gesproken taal alles kunt uitdrukken wat je wilt, en dat talen diverse vormen van variatie kennen, wordt deze kennis niet automatisch uitgebreid naar gebarentalen. Over die talen heersen nog steeds veel misverstanden.

Variatie

Een van de doelgroepen van Fluitman bestaat uit medewerkers van begeleide woongroepen voor doven. In deze groepen komen doven uit verschillende delen van Nederland te wonen, en jong en oud wonen bij elkaar. Nieuwe medewerkers gaan meteen NGT-les volgen. Gedurende enkele weken krijgen zij twee dagdelen per week een zogenaamde onderdompelingstraining. Daarnaast werken zij in de praktijk en kunnen zij het geleerde meteen toepassen. Tijdens de training leren zij dat de NGT een echte taal is, met regionale variatie en verschil in taalgebruik door ouderen en jongeren. Maar zij worden zich pas echt van die variatie bewust wanneer ze met de bewoners van hun woongroep communiceren. In eerste instantie wordt die maar vreemd en onhandig gevonden. ('Waarom gebruikt niet iedereen gewoon dezelfde gebaren?' 'Kunnen ze elkaar wel begrijpen

als ze allemaal andere gebaren gebruiken?') Door de cursisten tijdens en buiten de lessen geselecteerd materiaal uit het Corpus aan te bieden, waarin deze variatie alom aanwezig is (en begrepen wordt!), worden zij op variatie voorbereid, en kunnen zij die sneller en beter accepteren, als een onderdeel van de taal die zij leren.

Een andere doelgroep wordt gevormd door ouders van dove kinderen. Bij deze doelgroep wordt materiaal van verschillende aard uit het Corpus ingezet, om hiermee te laten zien dat alle gespreksonderwerpen mogelijk zijn in de NGT. Veel ouders vrezen namelijk dat hun kind beperkt zal zijn in zijn uitdrukkingmogelijkheden wanneer het opgroeit met NGT. Zo wordt nog steeds vaak gedacht dat je in een gebarentaal alleen over concrete onderwerpen kunt praten. Dat dat allerm minst het geval is, blijkt wel uit de verhitte discussies in het Corpus over allerlei zaken die belangrijk zijn voor doven (zoals ivf om te voorkomen dat iemand een doof kind krijgt, het dovenonderwijs, cochleaire implantatie en standaardisatie van de NGT). Ouders gaan hierdoor bevatten dat hun kind geenszins beperkt zal zijn wanneer het NGT beheerst. Een belangrijke factor is bovendien het feit dat het Corpus zo veel deelnemers (92) omvat, onder wie een groot aantal jongeren. Ouders gaan hierdoor inzien dat de NGT een taal is die leeft en zich ontwikkelt. Voor alle leerlingen blijkt het belangrijk te zijn dat het Corpus NGT geen woordenboek is, of een voorgeschreven lijst met zinnestjes of teksten, maar een bron van levend(ig) materiaal, geleverd door taalgebruikers.

Verder gebruikt Fluitman een aantal

filmpjes uit het Corpus NGT als ondersteuning bij het aanleren van verschillende aspecten van de NGT, zoals het gebruik van houding en mimiek bij het rol nemen en het vertellen vanuit een bepaald perspectief. In bestaand lesmateriaal wordt daar zeker aandacht aan besteed, maar er is onvoldoende illustratief materiaal. Het Corpus NGT bevat daarentegen een schat aan materiaal op dit gebied. Zo zijn enkele fabels van Aesopus opgenomen, die door een groot aantal mensen worden verteld. De vertellers kruipen soms in de huid van de personages, soms vertellen zij vanuit het perspectief van een observeerder. De manieren waarop de fabels worden verteld verschillen sterk, en hierdoor krijgen de leerders een goed beeld van de mogelijkheden en van de diverse stijlen die gebruikt worden. Dit ondersteunt hen in het verbeteren van hun receptieve vaardigheden en biedt hun de mogelijkheid een eigen stijl te ontwikkelen.

Keerzijde

Fluitman merkt dat er ook een keerzijde is aan het inzetten van materiaal uit het Corpus NGT. Ten eerste is de NGT onlangs gestandaardiseerd, dat wil zeggen dat een verzameling van vijfduizend standaardgebaren is vastgesteld. Deze gebaren zijn gebruikt in (nieuw) lesmateriaal en woordenboeken; varianten van deze gebaren zijn daarin niet opgenomen. Een van de redenen voor standaardisatie was het feit dat veel NGT-leerders moeite hebben met de variatie, een andere dat het lastig is om materiaal te ontwikkelen voor elke variant. Het Corpus NGT bevat geen gestandaardiseerd NGT, onder andere omdat dit op het moment dat het

Corpus werd opgesteld door niemand op natuurlijke wijze werd gebruikt. De cursisten leren dus de gestandaardiseerde gebaren voor een aantal basisconcepten, maar aan de andere kant zien zij varianten van deze gebaren in het Corpus. Voor sommige leerders is dat lastig.

Ten tweede zijn horende mensen eraan gewend dat communicatie gebruikmaakt van verbale middelen, intonatie, mimiek en lichaamshouding. In gebarentalen is het gebruik van mimiek en lichaamshouding veel sterker, omdat daarmee ook uitgedrukt moet worden wat in gesproken taal met intonatie gebeurt. Vooral beginnende leerders moeten daar erg aan wennen; zij vinden de gebaarders in het Corpus NGT vaak erg overdreven gebaren. Voor sommigen is dat tamelijk confronterend, vooral wanneer ze inzien dat dit deel is van de NGT en dat ze zelf ook een sterke mimiek moeten ontwikkelen in hun NGT-gebruik. Het is dus zaak om goed in te schatten wanneer materiaal uit het Corpus wel of beter (nog) niet ingezet kan worden.

Toekomst

In de toekomst denkt Fluitman ook ma-

teriaal uit het Corpus NGT te gaan gebruiken als oefenmateriaal, vooral als ondersteuning bij het leren loslaten van het Nederlands door de leerders. Veel leerders zijn namelijk geneigd om vanuit het Nederlands te denken en naar de NGT te vertalen, terwijl dat vaak geen goede constructies oplevert. Een voorbeeld hiervan is dat een leerder in de NGT probeert uit te drukken 'dat het pijpenstelen regent' door een letterlijke vertaling. In plaats daarvan volstaat het om een enkel gebaar voor *regen* te maken, gecombineerd met specifieke mimiek (zie illustratie). Een ander voorbeeld is een gebaar dat je in het Nederlands zou uitdrukken als 'Daar sta je dan', of 'Mooi staan te kijken' (zie illustratie). Het ontbreken van een een-op-eenrelatie tussen het vocabulaire van het Nederlands en dat van de NGT wordt in het bestaande lesmateriaal behandeld, maar leerders moeten (veel) meer voorbeelden uit NGT-materiaal zien om daar echt van doordrongen te raken en te leren hoe je iets dan wel uitdrukt in de NGT. Het Corpus NGT biedt daartoe prima mogelijkheden. ■

Inge Zwitserlood

'Het regent pijpenstelen regent'

'Daar sta je dan'

